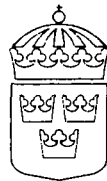

Försvarsutskottets yttrande

1992/93:FöU3y

Ökad konkurrens i kommunal verksamhet

1992/93
FöU3y

Till socialutskottet

Socialutskottet har den 22 oktober beslutat bereda försvarsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1992/93:43 om ökad konkurrens i kommunal verksamhet jämte eventuella motioner.

Försvarsutskottet

Proposition 1992/93:43 innehåller två avsnitt som faller inom försvarsutskottets beredningsområde. Det ena behandlar den kommunala räddningstjänsten, det andra anbudsupphandling inom sötningssväsendet.

Ingen av de motioner som avgivits med anledning av propositionen bedöms falla inom försvarsutskottets beredningsområde.

Utskottet har i ärendet uppvaktats av Svenska kommunförbundet.

Kommunal räddningstjänst

Enligt regeringens bedömning bör det för den kommunala räddningstjänsten tillskapas möjlighet för en kommun som så önskar att bedriva räddningstjänst i entreprenadform. Regeringen grundar sitt ställningstagande bl.a. på förslag från den s.k. Konkurrenskommittén (SOU 1991:104) och förhållandet att det i Danmark sedan 1920-talet varit möjligt för kommuner att teckna sådana entreprenadavtal. Samtidigt påminner regeringen om att räddningstjänsten har ett stort inslag av myndighetsutövning och att en räddningsledare har mycket stora befogenheter att göra intrång i annans rätt.

För att förbereda erforderliga statsmaktsbeslut i frågan avser regeringen tillsätta en särskild utredare. Denne bör bl.a. överväga vad som inom räddningstjänsten lämpligen kan avgränsas för att utföras på entreprenad. Vidare bör det klarläggas hur entreprenörens resurser för räddningstjänst skall inordnas i kommunens krigsorganisation. Regeringen anser att utredaren också måste studera hur sambandet mellan det förebyggande brandskyddet och utryckningsverksamheten skall kunna säkerställas, liksom hur myndighetsutövningen skall utformas för det fall räddningstjänsten överförs till en entreprenör.

Under 1990 års riksmöte behandlade *försvarsutskottet* en motion i vilken det föreslogs att det kommunala brandförsvarsmonopolet skulle

avskaffas. Utskottet anförde då (1990/91:FöU10 s. 6) att det är viktigt att skilda kommuner håller en likvärdig nivå på sin räddningstjänst och att beredskapsförberedelserna för kris och krig kan genomföras effektivt. Vidare framhölls det betydelsefulla i att räddningschefer i fred kan krigsplaceras i motsvarande befattningar. Dessa skäl ansågs tala mot att avskaffa brandförvarsmonopolet.

Kommunstyrelserna är högsta civila totalförvarsmyndighet på lokal nivå, vilket bl.a. innebär ansvar för att samordna beredskapsåtgärderna hos kommunen, landstinget, statliga myndigheter, organisationer och enskilda. Utskottet hade därför ingen invändning mot vad regeringen i den senaste totalförvarspropositionen anförde om det önskvärda i ett samlat ansvar på lokal nivå för befolkningsskyddet och räddningstjänsten (prop. 1991/92:102, FöU12 s. 122). Ytterligare uppgifter inom dessa verksamheter avsågs komma att överföras till kommunerna.

Utskottet noterar att den nu aktuella propositionen (prop. 1992/93:43 s. 9—10) uppmärksammar behovet att klargöra hur en entreprenörs resurser skall kunna inordnas i krigsorganisationen och hur det förebyggande brandskyddet, som till del är en myndighetsuppgift, skall kunna samordnas med utryckningsverksamheten. Även frågan om räddningsledarens intrång i annans rätt uppmärksammas. Utskottet får dock intrycket att propositionstexten på s. 10, tredje stycket, skulle kunna tolkas som att regeringen redan inför tillkallandet av en utredningsman tagit ställning för en möjlighet till räddningstjänst i entreprenadform. Utskottet anser för sin del att utredaren, som bör tillkallas, måste få ett mera förutsättningslöst uppdrag. Den första frågan som bör ställas är därvid om en privat entreprenadverksamhet går att förena med vad som nyss nämnts om kravet på samordning av befolkningsskydd och räddningstjänst, krigsorganisering av räddningstjänstens resurser samt myndighetsutövningen i samband med brandskydd och utryckning.

Anbudsupphandling inom sotningsväsendet

När det gäller frågan om anbudsupphandling inom sotningsväsendet konstaterar regeringen att sotningen är en del i samhällets förebyggande brandskydd, reglerat i räddningstjänstlagen (1986:1102) och i räddningstjänstförfordningen (1986:1107). I samband med sotning kontrolleras det som rengörs från brandskyddssynpunkt.

Varje kommun har ansvar för att sotning utförs enligt de föreskrifter som Statens räddningsverk fastställt. Skorstensfejarmästare utses av kommunen genom ansökningsförfarande. De kan vara anställda av kommunen eller egna företagare. Flertalet skorstensfejarmästare uppges vara egna företagare med entreprenadavtal som innebär att de i princip svarar för den avtalade verksamheten intill sin pensionering. Sotningstaxan beslutas av kommunfullmäktige.

Enligt Konkurrenskommittén skulle sotningen kunna effektiviseras genom en ökad konkurrens mellan entreprenörer som följd av ett

anbudsförfarande. En annan möjlighet skulle enligt kommittén kunna vara att föra över kommunens ansvar för att sotningen utförs till fastighetsägaren.

Regeringen gör i propositionen följande bedömning när det gäller behovet att förnya sotningsväsendet. Den föreskrivna sotningen sägs vara ett legalt monopol som närmast kan jämföras med brandsyn, byggnadsinspektion, hälsoskyddsinspektion och liknade kontroll- och tillsynsverksamhet när det gäller skydd och säkerhet. Eftersom det är fråga om myndighetsutövning kan bara statliga eller kommunala organ ansvara för verksamheten, även om den utförs av en entreprenör. Entreprenadavtalen anser dock regeringen vara otidsenliga, bl.a. för att de inte är tidsbegränsade.

Regeringen avser uppdra åt den utredare som skall överväga vissa frågor inom räddningstjänsten att också lägga fram ett förslag om hur ordningen med de nuvarande långvariga entreprenadavtalen för skorstensfejarmästare skall upphöra. Enligt regeringen bör utredaren vidare överväga nya former för hur skorstensfejarmästare kan utses, liksom andra sätt att öka inslaget av konkurrens. Konsekvenserna av priskonkurrens bör därvid belysas.

Utskottet har i samband med behandlingen av motioner under en följd av år fått belägg för att sotningsväsendet behöver förändras. Utskottet delar därför regeringens uppfattning att en utredare bör tillkallas och att denne bör överväga hur nuvarande långvariga entreprenadavtal skall kunna ersättas, hur skorstensfejarmästare skall utses och hur ökad konkurrens kan införas i verksamheten.

Undersökningar har visat att sotning har en brandförebyggande betydelse, vilket utskottet heller inte har ifrågasatt (1990/91:FöU10 s. 6). Sotningen är dock endast *en* av flera brandförebyggande åtgärder. Enligt utskottets mening är det därför olämpligt att som i propositionen beteckna sotningen som "ett legalt monopol" och med detta som intäkt underlåta att granska jämväl tillsynsuppgiften. Vissa åtgärder — främst i samband med byggandet av nya hus — bör kunna regleras i lag, medan andra åtgärder bör kunna grundas på frivillighet och ansvaret åläggas fastighetsägaren. Försäkringsbolagen borde i sammanhanget kunna få en nyckelroll genom att anknyta premier till brandförebyggande åtgärder och kontrollen av dessa.

Utskottet har erfarit att också Kommunförbundet är kritiskt mot det nuvarande sotningsmonopolet som sägs ha en rad negativa effekter.

Mot bakgrund av det här anförda anser utskottet att utredarens uppdrag bör vara mer förutsättningslöst än vad som antyds i propositionen. En mer långtgående avreglering bör prövas och därvid hur myndighetsuppgiften — kontrollen av brandskyddet — kan tillgodoses. Likaså bör en kritisk granskning ske av dispensförfarandet, enligt 17 § räddningstjänstlagen (1968:1102), för att en fastighetsägare själv skall få sota. Utskottet anser nämligen att den nuvarande ordningen inte är rimlig då den bl.a. ger utrymme för att den som sotar också kan vara densamma som ger dispens.

På försvarsutskottets vägnar

Arne Andersson

I beslutet har deltagit: Arne Andersson (m), Wiggo Komstedt (m), Iréne Vestlund (s), Lars Sundin (fp), Ingvar Björk (s), Gunhild Bolander (c), Barbro Evermo Palmerlund (s), Christer Skoog (s), Robert Jousma (nyd), Sven Lundberg (s), Stig Grauers (m), Karin Wegestål (s), Henrik Landerholm (m), Britt Bohlin (s) och Åke Carnerö (kds).